

O‘ZBEKISTONDA SAKRAL GEOGRAFIYANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

I.B.Safarov – Qarshi davlat universiteti o‘qituvchisi

I.Sh.Pirnazarov – Qarshi davlat universiteti talabasi

Kalit so‘zlar: Sakral geografiya, madaniyat, turizm, diniy obidalar, tarixiy yodgorliklar, turizm salohiyati, xalqaro hamkorlik.

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda sakral geografiyaning rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Maqolada sakral obidalarni saqlash va rivojlantirish, turizmni kengaytirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish masalalari ham yoritilgan.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ САКРАЛЬНОЙ ГЕОГРАФИИ В УЗБЕКИСТАНЕ

Ключевые слова: Сакральная география, культура, туризм, религиозные памятники, исторические памятники, туристический потенциал, международное сотрудничество.

Аннотация: В статье анализируются перспективы развития сакральной географии в Узбекистане. В статье также рассматриваются вопросы сохранения и развития сакральных памятников, развития туризма, развития международного сотрудничества.

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF SACRED GEOGRAPHY IN UZBEKISTAN

Keywords: Sacred geography, culture, tourism, religious monuments, historical monuments, tourism potential, international cooperation.

Abstract: This article analyzes the prospects for the development of sacred geography in Uzbekistan. The article also covers the issues of preserving and developing sacred monuments, expanding tourism, and developing international cooperation.

Kirish: Sakral geografiya — bu diniy, madaniy va tarixiy ahamiyatga ega bo‘lgan obidalar va joylarni o‘rganadigan fan sohasidir. O‘zbekiston, o‘zining boy tarixiy va madaniy merosi bilan, butun dunyo uchun qimmatli sakral obidalar manbaidir. Mamlakatda ko‘plab me'moriy yodgorliklar, masjidlar, madrasa va maqbaralar mavjud bo‘lib, ular nafaqat diniy ahamiyatga ega, balki turizm va iqtisodiy rivojlanish uchun ham katta salohiyatni taqdim etadi. Ushbu maqolada O‘zbekistonda sakral geografiyaning rivojlantirish istiqbollari, shu jumladan, diniy obidalarni saqlash, turizmni rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhokama qilinadi.

Asosiy qism: Sakral geografiyaning umumiy tavsifi va O‘zbekistonda ahamiyati: O‘zbekistonning sakral geografiyasi o‘zining noyoblighi bilan ajralib turadi. Samarqand, Buxoro, Xiva, Toshkent kabi shaharlarda joylashgan me'moriy

yodgorliklar va diniy obidalar xalqaro ahamiyatga ega. Masalan, Samarqanddagi Registon maydoni, Buxorodagi Ismoil Somoniy maqbarasi, Xivadagi Ichan-Qala majmuasi, Toshkentdagi Hazrati Imom majmuasi mamlakatning sakral geografik xazinasini tashkil etadi.

Turizm va iqtisodiy salohiyat: O‘zbekistonning sakral geografiyasi turizmni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Sakral obidalar, tarixiy joylar va diniy meros turizm uchun jozibador manzillar yaratadi. Davlat tomonidan amalga oshirilgan investitsiyalar, turistik infratuzilmaning yaxshilanishi va xalqaro turizmni jalb etish uchun yaratilgan qulay sharoitlar, O‘zbekistonning sakral geografiyasini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

Sakral geografiyani saqlash va rivojlantirish: O‘zbekistonning sakral obidalarini saqlash va ularga nisbatan ehtiyotkorlik bilan yondashish juda muhim. Me'moriy yodgorliklarni ta'mirlash, ularni asrab-avaylash va restauratsiya qilish borasidagi sa'y-harakatlar xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshirilmoqda. Shuningdek, mahalliy aholi va mutaxassislarni jalb qilish orqali bu jarayonning barqaror bo‘lishi ta'minlanishi kerak.

Xalqaro hamkorlik va sakral geografianing rivojlanish istiqbollari: O‘zbekistonning sakral geografiyasini rivojlantirishda xalqaro hamkorlik muhim o‘rin tutadi. Boshqa davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda, O‘zbekiston o‘z sakral obidalarini dunyo bo‘ylab tanitishi va turistlarni jalb etishda yangi imkoniyatlarga ega bo‘ladi. Shu bilan birga, xalqaro me'yorlarga mos ravishda obidalar va joylar saqlanib qolishi, ularning diniy va madaniy ahamiyatini to‘liq saqlash mumkin bo‘ladi.

Sakral geografiya — bu diniy, madaniy va tarixiy ahamiyatga ega bo‘lgan joylar, obidalar va yodgorliklarni o‘rganadigan geografianing bir bo‘limidir. U asosan insoniyatning diniy va ma'naviy merosini o‘rganish, sakral (muqaddas) joylarning joylashuvini, ular bilan bog‘liq tarixiy va madaniy jarayonlarni tahlil qilishga qaratilgan.

Sakral geografiya ko‘plab diniy obidalar, masalan, maqbaralar, masjidlar, cherkovlar, monastirlar, ziyoratgohlar, ibodat joylari kabi muqaddas joylarni o‘z ichiga oladi. Bu joylar odatda diniy tashrif buyurish, ritual bajarish yoki ma'naviy ahamiyatga ega bo‘lgan joylardir. Ularning geografik joylashuvi, tarixi va madaniy ahamiyati zamonaviy dunyoda ham turizm, ilmiy tadqiqotlar va madaniy merosni saqlash nuqtai nazaridan katta ahamiyatga ega.

Sakral geografiya fani odatda diniy antropologiya, arxeologiya, tarix, va madaniyatshunoslik kabi sohalar bilan hamkorlikda o‘rganiladi. Bu soha yordamida diniy va madaniy merosni saqlash, turizmni rivojlantirish va xalqaro aloqalarni kuchaytirish imkoniyatlari yaratish mumkin.

Dunyo davlatlarida sakral geografiyaning ahamiyati juda katta, chunki u diniy, madaniy va tarixiy merosni o‘rganish va saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Har bir mamlakatda sakral geografiya o‘zining xususiyatlariga ega bo‘lib, bu jamiyatlarning diniy va madaniy o‘ziga xosligini ifodalaydi. Quyida sakral geografiyaning dunyo bo‘ylab ahamiyatini ko‘rib chiqamiz:

Madaniy merosning saqlanishi: Sakral geografiya diniy obidalar va yodgorliklarni o‘rganish orqali jamiyatlarning tarixiy va madaniy merosini saqlashda katta ahamiyatga ega. Masalan, Misrning piramidalari, Hindistonning Ganj daryosi bo‘yidagi ziyoratgohlar, Yaqin Sharqdagi qadamjolar va butun dunyo bo‘ylab joylashgan muqaddas ibodat joylari — bularning barchasi nafaqat diniy, balki xalqning madaniy o‘zligini anglatadi.

Turizm rivoji: Sakral obidalar va muqaddas joylar turizmni rivojlantirishda katta rol o‘ynaydi. Masalan, Vatikan (Italiya), Makkah (Saudiya Arabistoni), Buda-Pest (Vengriya) kabi joylar dunyoning turli burchaklaridan ziyoratchilarni jalb qiladi. Sakral geografiya bu joylar va ularning atrofini o‘rganish, saqlash va turistlarga taqdim etish orqali iqtisodiy foyda keltiradi.

Diniy va ma'naviy ahamiyat: Sakral geografiya davlatlarning diniy madaniyatini va ma'naviyatini aks ettiradi. Muqaddas joylar ko‘plab diniy marosimlar, tadbirlar va an'anaviy ibodatlar markazi sifatida xizmat qiladi. Bu

joylar odatda insonlar uchun ma'naviy va ruhiy tozalanish manbai bo'lib, ularning ichki dunyosini boyitadi. Misol uchun, Hindistondagi Varanasi, Tibetdagi Potala saroyi yoki Xristianlarning Quddusdagi muqaddas joylari — bular diniy ibodatlar va marosimlar uchun markaz hisoblanadi.

Diniy va madaniy intolerantlikni kamaytirish: Sakral geografiya turli diniy an'analar va madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro hurmatni kuchaytiradi. Muqaddas joylar ko'pincha turli dinlarga mansub odamlarni birlashtiradigan markazlar bo'ladi. Masalan, Quddus shahri, uning turli diniy va madaniy tarixiy qatlamlari bilan, yahudiylar, xristianlar va musulmonlar uchun muqaddas joy hisoblanadi. Bu joylar o'zaro muloqot va dialog uchun platforma yaratadi.

Xalqaro hamkorlik va tinchlikni targ'ib qilish: Sakral geografiya davlatlar o'rtasida tinchlik va hamkorlikni rivojlantirishda yordam beradi. Diniy va madaniy obidalarni saqlash borasidagi xalqaro hamkorlik, davlatlar o'rtasida diplomatik aloqalarni mustahkamlashda muhim o'rin tutadi. Masalan, UNESCO tomonidan jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan sakral joylar o'zaro hamkorlikni kuchaytiradi va global miqyosda dinlararo tinchlikka hissa qo'shadi.

Xulosa: O'zbekistonda sakral geografiyani rivojlantirish, ayniqsa, diniy obidalarni saqlash va turizm salohiyatini kengaytirish masalalari bugungi kunda juda dolzarb hisoblanadi. Mamlakatda sakral geografiyaning rivojlanish istiqbollari yuqori bo'lib, ularning iqtisodiy, madaniy va ma'naviy rivojlanishdagi o'rni beqiyosdir. Sakral geografiyaning rivojlanishiga ko'rsatilgan e'tibor, mamlakatning tarixiy merosini saqlash va yangi avlodlarga yetkazish uchun muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Shu sababli, O'zbekistonning sakral geografiyasini saqlash va rivojlantirishga oid sa'y-harakatlar jahon miqyosida o'zining o'rniga ega bo'lishi mumkin. Umuman olganda, sakral geografiya dunyo davlatlarida diniy, madaniy, iqtisodiy va diplomatik sohalarda katta ahamiyatga ega. Bu soha nafaqat obidalarni saqlash, balki jamiyatlarning barqaror rivojlanishini, xalqaro hamkorlikni va turizmni rivojlantirishni ta'minlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar

1. Safarov I. B. Geographical features of pilgrimage tourism (in the case of Kashkadarya region) // Экономика и социум. – 2023. – №. 2 (105). – С. 321-324.
2. Муродова Д.С. Экономико-географические особенности населения Кашкадарьинской области // Электронное научно-практическое периодическое издание. Экономика и социум. № 2 (81), 2021. – С. 55-58
3. Эшбоев Б. Т. Гидронимлар ва географик терминларнинг жой номларида акс этиши // общества узбекистана. – С. 117.
4. Eshboev B. T. Description of toponyms related to the geographical location of kashkadarya region // Экономика и социум. – 2020. – №. 10 (77). – С. 67-72.
5. Safarov I. B., Rasulov F. I. Development of social spheres in the cities of Kashkadarya region // Educational Research in Universal Sciences. – 2024. – Т. 3. – №. 4. – С. 85-90.
6. Safarov I. B., Roʻyanov J. P. Forms and content of tourism // Экономика и социум. – 2024. – №. 4-1 (119). – С. 491-494.
7. Safarov I. B., Loqayeva Z. P. Unique features and potential of pilgrimage tourism // Экономика и социум. – 2024. – №. 4-2 (119). – С. 453-458.
8. Safarov I. B. Developing in Mubarak district pilgrimage tourism // Экономика и социум. – 2024. – №. 5-2 (120). – С. 590-593.
9. Botirov Y. Z., Qurbonov P. R. Qashqadaryo viloyati shaharlari rivojlanishida iqlimning oʻrni // экономика и социум. – 2024. – №. 10 (125). – С. 328-331.
10. Qurbonov P. R. Iqlim oʻzgarishi sharoitida tekislik mintaqasi shaharlarining rivojlanish xususiyatlari (janubiy oʻzbekiston misolida) // Экономика и социум. – 2023. – №. 10 (113)-1. – С. 210-214.